Noe dramatiserte utgave
Kort innledning
En av de mest dramatiske …
In media ras
Første ran
Tilbakeblikk
Frampeik
Skal bli hans bane
Andre ran
Oppklaring
Henrettelse

En innledning – bruk eksisterende materiale til ran to og videre

----

Kalenderen viser 1. desember 1815. Klokka har nylig passert midnatt. Over Mosseskogen ligger himmelen blåsvart. Bare skinnet i snøen gjør det mulig å se at det går en vei der nede mellom trærne – veien fra Christiania til Moss.

Men det er dørgende stille. Automobilen er ikke oppfunnet ennå, og det tjuende århundres firefeltede europavei er ennå science fiction.

Skjønt vent nå litt – i 1815 er det knapt et menneske i Norge som vet hva science fiction er. Jules Verne har ennå ikke skrevet noen av sine bestselgeromaner. Han er ikke en gang født.

Moss by er det nesten umulig å se hvor er. Det brenner riktignok en håndfull lykter i et par små gater der nede, men hadde det ikke vært for dem, hadde byen vært så godt som usynlig i det tjukke mørket.

I havna i Mossesundet ligger et par treskip med rimfrost på seildukene. Om noen tiår skal slike farkoster som dette bli nesten fullstendig erstattet av metallskrog og dampmaskiner, men foreløpig er det seilene som hersker over fjorden. Når fjorden er fri for is, da, og det er den slett ikke nå. Europa er fortsatt inne i Den lille istid, som har vart i flere hundre år.

Så begynner det å snø igjen. All sikt forsvinner. Men nede i Mosseskogen høres det nå en svak lyd. En raslende, knirkende, susende lyd. Den er ennå et stykke unna, men den kommer raskt nærmere.

En skikkelse som har sittet gjemt mellom trærne reiser seg opp, trekker pusten og går ut på veien. Det er Brede Arnesen Nord, en høy og kraftig kar på drøyt 30 år fra Fredrikstad. Han vet hva den lyden betyr. Det er posten som kommer, og ikke med en hvilken som helst postsending, å nei, det har han undersøkt på forhånd. Hvis informasjonen han har fått er riktig, er det flere tusen riksbankdaler i postsekkene.

Han knepper den lange, mørke frakken tettere om brystet, trykker den bredbremmede hatten ned mot øynene og stirrer inn i snødrevet, mens hjertet hamrer som besatt. I de grove hendene holder han et stykke av en gjerdestaur. Helvete, hva er det han har gitt seg ut på? Han, som i det store og hele har vært en lovlydig mann? Vel, nå er det snart ingen vei tilbake.

Øyeblikket etter kommer posten til syne. Det er bare så vidt han kan se hesten som kommer travende mot han. Med stokken gjemt bak ryggen løfter han venstre hånd og roper: ”Hei! Stans! Proooo! ” Det blir stille der framme. Det er bare én person i vogna – enda godt, tenker han.

Brede Nord skritter rolig framover, tar tak i en av tømmene. Hesten må ikke få springe av gårde. ”Hva er det du vil?” kommer det hulkende fra føreren. Han er åpenbart redd.

Brede Nord har glemt sin tidligere engstelse nå. Adrenalinet har overtatt. Han klarer ikke å la være å flire av postbondens spørsmål. Kjære vene, hvor naiv går det an å bli? ”Det skal du nok få vite”, mumler han, så bukser han opp i vogna og setter seg på postsekken. Han er i ferd med å lykkes! Nå må han bare få tatt hånd om føreren – Halvor Olsen. Fader, det er jo bare en unggutt. Men – verden er brutal.

Akkurat da snur Olsen seg. ”Jeg kan ikke tillate deg å åpne posten!” sier han oppbrakt. Brede Nord kan bare så vidt se ansiktet hans. Så klubber han til det stakkers hodet med stokken. Først én gang, og så én gang til. Så faller det bevisstløst ned på seteryggen.

Brede Nord lemper sitt offer over på sekken, og klyver over i førersetet. Så kommanderer han den motvillige hesten til å forlate veien og trekke vogna innover i skogen. Morgenen begynner å nærme seg. Det kan komme folk. Inne i skogen kan han lete igjennom posten i fred.

Med en gammel tollekniv skjærer han opp strien og begynner å grave. Det er vanskelig å se ordentlig i mørket, men med ett finner han det han leter etter – pakker adressert til militærvesenet i Halden. Endelig. Fanden ta den Morten Nyegaard og hans falske beskyldninger. Hadde det ikke vært for dem og bøtene de førte til, ville han aldri ha havnet i dette uføret. Men – nå kan i det minste gjelden betales.

Mens han holder på begynner postføreren å ynke seg. Brede Nord blir irritert. Skjønner ikke den gutten at han skal holde kjeft? ”Ti stille!” knurrer Brede Nord, og kakker Olsen i hodet med stokken igjen. Der, og der og der! Det blir stille. Uhyggelig stille. Brede Nord ser seg rundt. Det er så tyst at han nesten synes han kan høre snøfillene treffe bakken. Så ser han at ansiktet til postmannen er mørkt av blod. Han grøsser litt. Slo han for hardt? Han vil jo ikke bli drapsmann. Han senker hodet ned mot Olsens og lytter. Jo. Han puster. Brede Nord griper han rundt armene og lemper han ned på bakken. Han får ligge og sove der. Men – vet nå litt. Kan det tenkes at han kommer til å fryse i hjel der i snøen?

Skitt au. Han klarer seg nok, og nå begynner tiden å bli knapp. Brede Nord river opp pakken han hadde tak i og stapper lommene fulle av seddelbunter. Flere hundre riksbankdaler i alt. Så hopper han ned fra vogna. Et øyeblikk blir han stående og betrakte situasjonen han har stelt i stand. Det snør ennå. Godt. Da forsvinner sporene. Han føler seg merkelig oppspilt. Men redd også. Han henter fram en lommelerke og tar seg skikkelig slurk karsk. Kjenner brennevinet varme opp innvollene. Deilig. Han fortjente egentlig en drink nå. Vel. Nå må han vekk før det begynner å lysne. Han retter på hatten og setter seg i bevegelse. Sekunder etter er han oppslukt av skogen.

Nesten et år går uten at det skjer noe mer på Mosseskogen. I Fredrikstad sitter en høker som plutselig er blitt gjeldfri. Ingen unntatt kona og søsteren har mistanke om hva han har gjort. Postføreren klarte seg, ble til og med kjørt tilbake til Christiania av hesten etter at han fikk karet seg og sleden tilbake på veien. Han brukte riktignok noen uker på å komme seg igjen, han var jo blitt ordentlig forslått, stakkar. Men sånn går det når man ikke kan oppføre seg, tenker Brede Nord med ett glis. Han har det greit nå. Men tilværelsen i Fredrikstad er kjedelig. Hadde han bare hatt enda litt mer penger. Da kunne han ha kjøpt ting. Reist litt. Besøkt København. Levd et godt liv. Hvorfor skal han slite som en slave for å betale skatt og regninger, når embetsverket er fullt av feite slusker som velter seg i penger?

Det kribler i kroppen til høkeren. Han bestemmer seg for å gjøre et ran til. På kvelden den 28. oktober 1816 er han igjen på vei til Moss. Denne gangen bevæpnet med pistol og orepeis. Han vet at det kan gå galt, men håper at lykken vil stå han bi. Denne dumdristigheten skal bli hans bane.

Ett år etter, 7. august 1817
Senere samme høst

STOPP – FÅ INFO OM RAN 2 BEKREFTET!

”Hva er det du kjører, gutt?” Brede Nord roper til personen i vognsetet. Han har hoppet på en passerende vogn som han er temmelig sikker på er den han er ute etter. Men det er ikke godt å se stort. Det er lite snø, og enda svartere enn sist. ”Posten,” klynker gutten, som ikke er mer enn 16 år gammel. Han skjønner hva som er i ferd med å skje. Så kliner Brede Nord til han med orepeisen. To ganger. Gutten synker sammen. Så tar Brede Nord kontrollen over hesten, og svinger vogna ut i terrenget. Han kommer et stykke inn mellom granene før det er stopp.

pistol
orepeis (fletting)

Natt til

Carlshuus???

Ormen-jordene???

Villniset av grener rundt han synes å vente på å gripe tak i han så snart han går

I stad syntes han det var kaldt, nå er han plutselig

At han er i Mosseskogen er ikke tilfeldig
Få steder på veien fra hovedstaden går postens rute gjennom så øde trakter som dette
Faren for å bli sett er minimal

Høker?

Postbonde?

----

7. august 1817
Henrettet

Skrev slik at dette kan lesses inn som en egen sak i forbindelse med Mosseskogen sør

En av de mest dramatiske hendelsene i Moss gjennom tidene
Historien om de to ranene av posttjenesten på Mosseskogen, og den påfølgende arrestasjonen og henrettelsen av Brede Nord.

Brutale begivenheter og barbarisk henrettelse, men også spennende Forestillingsevnen

En faktaramme kan ikke inneholde alt

Tenk del av kapittel

Men skriv om, gi det mer driv, og bruk presens

Søndag 1 time

Høker er en gammel betegnelse på en kjøpmann med begrensede rettigheter. Med dette menes at høkere, i motsetning byens borgerskap som hadde rett til drive handel en gros, bare hadde rettigheter til å drive handel med spesifikke varer. Hvilke varer var nøye definert fra den byen som gav høkeren rettighetene til å drive som høker. Disse rettigheten ble gitt av den lokale fogden ofte mot et mindre vederlag.
Høkeren var et typisk forsteds fenomen i tidligere tider og deres handel var begrenset til detaljhandel i dette nærmiljøet. For å bli høker krevdes det ingen spesifikke kvalifikasjoner som det ble krevd for å anskaffe et borgerbrev, der det gjerne ble stilt krav til både handelserfaring og formue. På den måten kan høkerne ofte betraktes som en form for annen rangs borgerskap.